

גמרא סדורה

מסכת מנחות

פרק ט' - "כָּל קָרְבָּנוֹת הַצִּיבּוֹר"

לימוד פרק זה מוקדש לע"ן
סבתי מרת פרידה פרומה בת אנשיל הלברשטט
שיום הזכרון חל השבת כ"ה חשוון

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

כל הזכויות על הטקסט שמורות למכון ממרא.
כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה'" ולדניאל ברק ווינט.

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

ט"ז חשוון תשע"ט

מסכת מנחות פרק ט' - "כָּל קָרְבָּנוֹת הַצִּיבּוֹר"

1. כג, ב - כד, א

מתניתין

כָּל קָרְבָּנוֹת: הַצִּיבּוֹר,

וְהִיחִיד - בָּאֵין: מִן הָאָרֶץ,

וּמְחֻצָּה לָאָרֶץ

מִן הַחֲדָשׁ,

וּמִן הַיֶּשֶׁן - חוּץ: מִן הָעוֹמֵר,

וְשֵׁתֵי הַלֶּחֶם שְׂאִינָן בָּאֵין אֶלָּא: מִן הַחֲדָשׁ,

וּמִן הָאָרֶץ.

וְכוֹלֵן אֵינָן בָּאֵין אֶלָּא מִן הַמוֹבָחָר.

וְאִיזְהוּ "מוֹבָחָר" שְׁלֵהֶם?

מְכֻנִּים,

וְזֹחָא - אֶלְפָּא לְסֵלֶת.

שְׁנֵייה לֵהֶן: עֲפוּרָיִים בְּבִקְעָה.

כָּל הָאֲרָצוֹת הֵיוּ בְּשֵׁרוֹת, אֶלָּא מִנְאֵן הֵיוּ מְבִיאִין.

גמרא

מתניתין דלא כהאי תנא,

דתנא:

"עומר הבא מן הישן - בשר.

שתי הלחם הבאות מן הישן - בשרות,

אלא שחיסר מצוה.

"עומר" דבתיב: "תקריב את מנחת בכורך"⁵⁷² (ויקרא ב, יד) - ואפילו מן העלייה.

"שתי הלחם" דבתיב: "ממושבותיכם תביאו"⁵⁷³ (ויקרא כג, יז) - ולא מן חוצה לארץ

"ממושבותיכם" - ואפילו מן העלייה."

הא אפיקתיה!

אמר קרא: "תביאו" - ואפילו מן העלייה.

והאי מיבעי ליה: שכל שאתה מביא ממקום אחר הרי הוא כזה!

אם כן, לכתוב קרא 'תביא' - מאי "תביאו"?

שמע מינה: תרתי.

והכתיב: "ראשית"⁵⁷⁴ (ויקרא כג, יז)!

למצוה.

הכתיב: "חדשה"⁵⁷⁵ (ויקרא כג, טז)!

האי מיבעי ליה לכדתנא:

"רבי נתן ורבי עקיבא אמרו:

שתי הלחם הבאות מן הישן - בשרות,

ומה אני מקיים "חדשה"?

שתהא חדשה לכל המנחות"

עד כאן לא פליגי,

אלא בחדש.

אכל בארץ - לא פליגי,

כד, א

רש"י

מתני'

כל הקרבנות. היינו מנחות:

אלפא לסלת. שכשם שהאלף

היא ראש לכל האותיות כך סלת

של אלו שני מקומות מכניס

וזטחא ראש לכל הסלתות. ענין

אחר אלפא אלף היינו אחד כך

סלת של שני מקומות מיוחדין

לכך שסלתן מובחר עיקר מכל

הסלתות כך שמעתי:

כל הארצות. שבארץ ישראל כגון

יהודה ועבר הירדן והגליל

כשרות:

אלא מכאן היו מביאין. משום

דמצוה להביא מן המובחר:

גמ'

מן העלייה. מחיטין ואפילו

ישנים בעלייה:

והא אפיקתיה. ממושבותיכם

ולא מחוצה לארץ והיכי דרשת

ליה ואפי' מן העלייה:

שמעת מינה תרתי. חד דאפילו

מן העלייה וחד לכל ביאות

שאתה מביא וכו' כדאמרינן

בפירקין דלעיל (דף עז:). תביאו

ריבויא הוא לגמרי דלא בעי

לגופיה:

והכתיב ראשית. דמשמע מן

החדש ולא מן הישן:

שתהא חדשה לכל המנחות.

כלומר שיביאו שתי הלחם קודם

שיביאו שום מנחה מן החדש

אבל שתי הלחם גופייהו באות

אפי' מן הישן:

עד כאן לא פליגי. תנא דמתני'

ותנא דבריית' אלא בחדש:

אבל בארץ לא פליגי. דצריך

להביא מן הארץ ולא מן חוצה

לארץ:

⁵⁷² ואם תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש פרמל תקריב את מנחת בכורך

⁵⁷³ ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרנים סלת תהינה חמין תאפינה בכורים לה'

⁵⁷⁴ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל המזבח

⁵⁷⁵ עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'

רס"י

ומה אני מקיים וכי תבואו.
 דמשמע דאין בא אלא מן הארץ:
קסבר חדש בחוצה לארץ. קודם
 לעומר אסור דאורייתא דהא
 דכתיב (ויקרא כג) ולחם וקלי
 וכרמל לא תאכלו נוהג אפי'
 בחוצה לארץ:
דמושבותיכם. דכתיב בההוא
 קרא כל מקום שאתם יושבים
 משמע וכי תבואו לא ממעט
 חוצה לארץ אלא זמן ביאה הוא
 לומר שלא נתחייבו בעומר אלא
 לאחר שבאו לארץ אבל לאחר
 שבאו לארץ אסור חדש קודם
 הקרבת העומר וכיון
 דמדאורייתא אסור דנוהג איסור
 חדש בחוצה לארץ ה"נ אקרובי
 מקרבינן עומר מחוצה לארץ:

דעומר, וישתי הלחם מארץ - אין,
 מחוצה לארץ - לא.

כמאן?

דלא כי האי תנא,

דתניא:

"רבי יוסי בר רבי יהודה אומר:

עומר - בא מחוצה לארץ,

ומה אני מקיים: "כי תבאו אל הארץ" (ויקרא כג, י) ?
 שלא נתחייבו בעומר קודם שנכנסו לארץ.

וקסבר: חדש בחוצה לארץ דאורייתא היא,

דכתיב: **"מושבותיכם" (ויקרא כג, יד)** - כל מקום שאתם יושבין משמע.

"כי תבאו" - זמן ביאה היא,

וכיון דאורייתא היא - אקרובי נמי מקריבין.

⁵⁷⁶ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל המזבח
⁵⁷⁷ ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם

2. פד, א

רש"י

נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. לפי שהם הפקר וצריך לשומרן מפני החיה ומפני העניים שלא ילקטוהו קודם לעומר כדי שיהא העומר בא מהם: **לאכלה ולא לשריפה.** והיכי מקרבינן קומץ לשורפו על גבי המזבח: **רחמנא אמר.** בעומר לדורותיכם: **ואת אמרת תיבטל.** שאם אינו מביא של שביעית נמצא עומר בטל: **לייתי מדאשתקד.** שעורים שגדלו אשתקד: **בעינן כרמל.** שתהא כרמל רך למלול בשעת קצירה: **וליתי מכרמל דאשתקד.** מתבואה שנקצרה אשתקד כשהיא כרמל: **איתמר רבי יוחנן אמר.** משום הכי אין מביאים מתבואה ישנה משום דבעינן כרמל תקריב: **רבי אלעזר אמר.** משום דראשית קצירכם אמר רחמנא דבשעת הבאה ליהוי ראשית קציר דהאי תבואה ואי מייתי משל אשתקד אינו מביא מראשית קציר שהרי נקצר מאשתקד וסוף קציר שנה שעברה הוא בשעת הבאה: **אלמא משום בכורים הוא.** דבעי שיהו בכורים בקציר והיינו כר' אלעזר דאמר ראשית קצירכם ותיבתא דר' יוחנן דאמר כרמל תקריב דמשמע שיכול להקריב כרמל אע"פ שאינו בכורים:

תנן התם: **"שומרי ספיחין בשביעית - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה"** (שקלים ד, א).

רמי ליה רמי בר חמא לרב חסדא:

תנן:

"שומרי ספיחין בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה"

ורמינהו:

"לאכלה"⁵⁷⁸ (ויקרא כה, ו) - **ולא לשריפה!**

אמר ליה:

רחמנא אמר לך: **"לדורותיכם"**⁵⁷⁹ (ויקרא כג, יד) ואת אמרת תיבטל!?

אמר ליה:

ומי קאמינא אנא תיבטל?! ליייתי מדאשתקד.

בעינא **"כרמל"**⁵⁸⁰ (ויקרא ב, יד) וליכא.

וליייתי מכרמל דאשתקד!

אמר קרא: **"כרמל תקריב"** (ויקרא ב, יד) בעינא **"כרמל"** בשעת הקרבה, וליכא.

איתמר:

רבי יוחנן אמר:

"כרמל תקריב" (ויקרא ב, יד).

רבי אלעזר אומר:

"ראשית קצירך"⁵⁸¹ (ויקרא כג, י) ראשית קצירך ולא סוף קצירך.

מותיב רבה:

"ואם תקריב מנחת בכורים" (ויקרא ב, יד) - **במנחת העומר הכתוב מדבר,**

מהיכן היא באה?

מן השעורים.

אתה אומר מן השעורים או אינו אלא מן החיטין?

רבי אליעזר אומר: **נאמר: "אביב"**⁵⁸² (שמות ט, לא) במצרים,

ונאמר: **"אביב"** (ויקרא ב, יד) לדורות,

מה **"אביב"** האמור במצרים - שעורים,

אף **"אביב"** האמור לדורות - אינו בא אלא מן השעורים.

רבי עקיבא אומר:

מצינו יחיד שמביא חובתו מן החיטין,

ומביא חובתו מן השעורין,

ואף ציבור - מביא חובתו מן החיטין,

ומביא חובתו מן השעורין.

אם אתה אומר מן החיטין - לא מצינו ציבור שמביא חובתו מן השעורין!

דבר אחר:

אם אתה אומר עומר בא מן החיטין - אין שתי הלחם ביכורים!.

אלמא משום ביכורים הוא!

תויבתא!

⁵⁷⁸ והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמנתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך

⁵⁷⁹ ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם הקת עולם לדדתיכם בכל משבתתיכם

⁵⁸⁰ ואם תקריב מנחת בכורים לה' אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריהך

⁵⁸¹ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם מי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל המזון

⁵⁸² והפשתה והשערה ונתתה מי השערה אביב והפשתה גבעל

3. פד, א - פה, א

רפ"ו

מתמרים שבהרים. אע"פ שהם משבעה מינים דדבש היינו דבש תמרים הני שבהרים ושבעמקים אינן מן המובחר לפי שהן כחושין: **וקאמר להא שמעתא.** אם הביא לא קדש: **קרנן ראשית.** משמע נמי אשתי הלחם אע"ג דכתיב בבכורים כדאמרין מה יש לך להביא בכורים מן הדבש ושתי הלחם מן החמץ: **אין לי אלא חדשה של חיטין.** דומיא דשתי הלחם שהן חיטין שאין יכול להביא קודם שתי הלחם:

חדשה של שעורים. כגון מנחת קנאות: **מנין.** שלא יביא קודם לשתי הלחם: **ת"ל חדשה חדשה.** שתי פעמים דכתיב בהקריבכם מנחה חדשה והקרבתם מנחה חדשה (ויקרא כג):

מנין שתהא שתי הלחם קודם לבכורים. שלא יביא בכורים קודם לשתי הלחם: **ת"ל בכורי קציר חטים.** כלומר שתי הלחם היא קודם לכל קציר חטין אפילו בכורים ענין אחר חג שבועות בכורי קציר חטים (בחג שבועות שהוא מביא בו שתי הלחם) היא קודם לכל קציר אפילו לבכורים:

ת"ל חג הקציר בכורי מעשיך. חג שאתה מביא בכורים שתי הלחם היא קודם לכל אשר תזרע בשדה אפי' לחדש של שעורים: **מנין שתהא קודם לבכורים.** של חטין שגדלו בגג ובחורבה דהאי דתנן מן המובחר היינו למצוה:

ת"ל בכורי כל אשר בארצכם. אפי' בגג דנאמר כאן בכורי כל אשר בארצם ונאמר להלן בכורי קציר חטים מה בכורים האמור להלן שתי הלחם [קודם לכל] אף כאן שתי הלחם [קודם] לכל בכורים שבארצכם:

מנין שתהא קודמת לנסכים ופירות האילן. שלא יביא נסכים מן החדש ובכורים מפירות תמרים וזיתים קודם לשתי הלחם דנסכים לא משמע ליה מבכורי כל אשר בארצם דהאי קרא בבכורים כתיב ואין מביאין נסכים בכורים ואידי דבעי נסכים בעי פירות האילן:

מה להלן נסכים ופירות האילן. דכתיב מעשיך כל מעשיך ועוד דבאותו זמן מאספין יין ופירות האילן:

אף כאן. חג הקציר אע"ג דכתיב תזרע בשדה נסכים ופירות האילן במשמע דשתי הלחם קודם להם:

קתני מיהא שבג ובחורבה מנין. ומדקתני הכי ש"מ דמביא בכורים מהן וכ"ש מתמרים שבהרים ושבעמקים עדדיפי מינייהו דמביאין מהם בכורים וקשיא לעולא:

סיפא. דקתני שבג ובחורבה אתאן למנחות שיהו שתי הלחם קודמין נמי למנחות דחיטים שגדלו בגג ובחורבה וליכא למימר דמביאין מהן בכורים ולא קשיא לעולא. ענין אחר סיפא דקרא אתאן למנחות דהאי בכורי היינו בכורים וכל אשר בארצם היינו מנחות וגמרינן ג"ש נאמר כאן בכורים ונאמר להלן בכורי קציר חיטים מה להלן שתי הלחם קודם להם אף כאן בהאי קרא דקמיירי במנחות שתי הלחם קודם להם:

היינו דכתיב כל טהור בביתך יאכל אותו. דמשמע אפי' נשים ועבדים: **כאן בבכורים.** כתיב כל טהור בביתך יאכל אותו:

כאן במנחות. כתיב לך יהיו דאין נאכלין אלא לזכרי כהונה והאי סיפא כל אשר בארצם היינו למנחות:

רב אשי אמר כולה למנחות. וסיפא דקרא דכתיב כל טהור בביתך אתאן ללחמי תודה דנאכלין לכל טהור ולא קשה לעולא:

תנן התם:

"אין מביאין ביכורים חוץ משבעת המינין, ולא מתמרים שבהרים, ולא מפירות שבעמקים" (בכורים א, ג).

פד, ב,

אמר עולא:

אם הביא - לא קידש.

יתבי רפה וקא אמר לה להא שמעתא.

איתיביה רבי אחא בר אבא לרבה:

"קרנן ראשית" 583 (ויקרא ב, יב) - שתהא ראשית לכל המנחות.

וכן הוא אומר: **"בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבעותיכם"** 584 (במדבר כח, טו) -

אין לי אלא חדשה של חטים, חדשה של שעורים מנין?

תלמוד לומר: **"חדשה"** (במדבר כח, טו) **"חדשה"** 585 (ויקרא כג, טז) -

אם אינו ענין לחדשה של חיטין - תנהו ענין לחדשה של שעורים.

ומנין שתהא קודמת לביכורים?

תלמוד לומר: **"וחג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים"** 586 (שמות לד, כב).

ואין לי אלא בכורי קציר חטים, קציר שעורים מנין?

תלמוד לומר: **"וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה"** 587 (שמות כג, טז).

ואין לי אלא שתזרע, עלו מאליהן מנין?

תלמוד לומר: **"בשדה"**.

ואין לי אלא בשדה, מנין לרבות שבגג ושפחורבה ושבעצין ושפספינה?

תלמוד לומר: **"בכורי כל אשר בארצם"** 588 (במדבר יח, ג).

מנין שתהא קודמת לנסכים ופירות האילן?

נאמר כאן: **"בכורי מעשיך"** (שמות כג, טז),

ונאמר להלן: **"באסף את מעשיך מן השדה"** (שמות כג, טז) -

מה להלן נסכים ופירות אילן - אף כאן נסכים ופירות אילן.

קתני מיהא: **"שבגג שפחורבה ושבעצין ושפספינה!"**

סיפא אתאן למנחות.

מתקיף לה רב אדא בר אהבה:

אי הכי, היינו דכתיב: **"כל טהור בביתך יאכל אותו"** 589 (במדבר יח, א),

ואי מנחות - לזכרי כהונה הוא דמיתאכלן!

אמר רב משרשיא:

הרי קראי כתיבי: **"לך יהיה"** (במדבר יח, ג),

וקתיב: **"כל טהור בביתך יאכל אותו"** (במדבר יח, ג)!

הא כיצד?

כאן - בכיכורים,

כאן - במנחות.

רב אשי אמר:

כוליה במנחות,

וסיפא דקרא אתאן ללחמי תודה.

בפלוגתא,

583 קרנן ראשית תקריבו אתם לה' ואל המזבח לא יעלו לזיח ניהח

584 וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבעותיכם מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו

585 עד ממהרת השבת השביעת תספרו המשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'

586 וחג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים וחג האסיף תקופת השנה

587 וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסף בצאת השנה באסף את מעשיך מן השדה

588 בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו לה' לך יהיה כל טהור בביתך יאכלנו

589 וזה לך תרומת מתנם לכל תנופת בני ישראל לך נתתם ולמנין ולבגותיה אתה לך עולם כל טהור בביתך יאכל אתו

רַשִׁי

נעשה. הני תמרים שבהרים:
ככחוש שבקדשים. שהמקדיש בהמה כחוושה קדשה ואע"ג דלא הוי מצוה מן המובחר:
רבי יוחנן חזאי בחילמא. למתראצא למילתיה שפיר:
מראשית ולא כל ראשית. למעוטי שאר פירות שאינן משבעת המינין:
מארצך ולא כל ארצך. למעוטי שלא מן המובחר דשבעה מינין גופייהו כגון מתמרים שבהרים ושבג ושבחורבה:
וריש לקיש. כיון דאמר אם הביא קדש האי מארצך מאי עביד ליה:
נאמר כאן ארץ. אשר תביא מארצך (דברים כו) ונאמר להלן (שם ח) ארץ חטה ושעורה:
מה להלן מספר בשבחה של ארץ ישראל. דהני פירות הן משובחין משאר פירות:
אף כאן. אין מביאין בכורים אלא מן המשובח ולעולם מביאין מתמרים שבהרים ובלבד שיהו מן המשובח:
ואידך ארץ מארץ. כלומר רבי יוחנן אמר לך אין הכי נמי מה להלן שבח ארץ וכו' והא מילתא הוה מצי למימר אי כתיב ארץ לחוד אבל השתא דכתיב מארצך ולא כל ארצך להוציא תמרים שבהרים ושבעמקים:
וריש לקיש. האי דרשה דהוי משתמע ליה מארץ לא משמע ליה:
בשלמא ריש לקיש. דאמר קדשה איכא לתרוצי הא דתני מביא וקורא בחורבה עבודה דכיון דנעבדה דטרח בה מארצך קרינא בה:
בספינה של חרס. מביא וקורא משום דשל ארץ היא:
אלא לרבי יוחנן. דאמר לא קדש והא הכא דלדברי הכל קדש בחורבה עבודה וכל הני אע"פ שאינן מובחרים (דהא) לדברי הכל מביא וקורא:
תנאי היא. דאיכא תנא דאמר שבעציץ ושבעפינה אינו מביא והוא הדין לתמרים שבהרים ושבעמקים ורבי יוחנן דאמר כי האי תנא:

רבי יוחנן אמר:
 אם הביא - לא קדש.
ריש לקיש אמר:
 אם הביא - קדש,
 נעשה ככחוש בקדשים.

בשלמא ריש לקיש כדאמר טעמא,
 אלא רבי יוחנן - מאי טעמא?

אמר רבי אלעזר:
 רבי יוחנן חזאי בחלום - מילתא מעליה תא אמינא.
אמר קרא: "מראשית" 590 (דברים כו, ב) - ולא כל ראשית.
"מארצך" (דברים כו, ב) - ולא כל ארצך.

וריש לקיש - האי "ארצך" מאי עביד ליה?

מיעבי ליה לכדתנאי:
"דבן גמליאל בר רבי אומר:
נאמר כאן: "ארץ" (דברים כו, ב),
ונאמר להלן: "ארץ" 591 (דברים ח, ח) -
מה להלן שבח ארץ - אף כאן שבח ארץ."

ואידך?

ארץ מארץ.

ואידך?

ארץ מארץ לא משמע ליה.

תני חדא: "שבגג ושבחורבה, שבעציץ, ושבעפינה - מביא וקורא".
ותניא אידך: "מביא אינו קורא!"

בשלמא ריש לקיש:
 גג אגג - לא קשיא:
 הא - בגג דמעררה,
 הא - בגג דבית.
 חורבה אחורבה - לא קשיא:
 כאן - בחורבה עבודה,
 כאן - בחורבה שאינה עבודה.
 עציץ אעציץ - לא קשיא:
 כאן - בקוקבה,
 כאן - בשאינו נקובה.
 ספינה אספינה - לא קשיא:
 כאן - בספינה של עץ,
 כאן - בספינה של חרס.
אלא לרבי יוחנן קשיא!

פה,א

תנאי היא,

דתנאי:

"שבגג ושבחורבה - מביא וקורא,
שבעציץ ושבעפינה - אינו מביא כל עיקר."

590 ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלהיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשמן שמו שם
 591 ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש

4. פה, א

רפ"י

א"ל יוחנא וממרא. ראשי מכשפים של מצרים למשה רבינו כשהתחיל לעשות האותות לעיני פרעה שהיו סבורין שהיה עושה אותם על ידי כשוף:

תבן אתה מכניס לעפריים. עפריים שהוא מקום הרבה תבואה אתה מביא לשם תבואה למכור בתמיה כך ארץ מצרים שהיא מלאה כשפים אתה בא לשם לעסוק בכשפים:

אמר להם למתא ירקא ירקא שקול. לעיר שגדל שם ירק הרבה הבא ירק שלך למכור לפי שמתקבצין שם הכל לקנות הם אמרו לו דברי ליצנות והוא השיב להם בעינים:

"וּבּוֹלוֹ אֵינּוּ בְּאֵין אֶלָּא מוֹ הַמּוֹבָחָר.
וְאֵיזְהוּ "מוֹבָחָר" שְׁלֵהֶם?
מְכַנִּים,
וְזַטְחָא - אֶלְפָּא לְסֵלֶת.
שְׁנִייה לְהוֹ: עַפּוֹרִיִּים בְּבַקְעָה".

אָמְרִי לִיהּ יוֹחֲנָא וּמַמְרָא לְמִשָּׁה: "תְּבִן אַתָּה מְכַנִּים לְעַפְרִיִּים"!
אָמַר לְהוֹ: אָמְרִי אֵינְשֵׁי לְמִתָּא יֶרְקָא יֶרְקָא שְׁקוּל.

5. כה, א-ב

רָש"י

מתני'
לא מבית הזבל. משדה הצריכה לזבל:
ולא מבית האילן. משדה שיש בו אילנות לפי שהאילנות עושים לה צל ואין התבואה גדלה יפה:
כיצד הוא עושה. לשדה שמביא ממנה סלת:
נרה שנה ראשונה. ומניחה בורה:
[זורעה] קודם לפסח ע' יום. שכבר יש כח לחמה שזורחת עליה:
כיצד הוא בודק. שלא יהא אבק בסלת:

גמ'
כרזיים. של אותו מקום:
אלמלא שהן סמוכות לירושלים. הרבה והן עומדות בין ההרים דכתיב (תהלים קכה) ירושלים הרים סביב לה:
היו מביאין מהן. לפי שהן עומדות בדרום: **המודרמות.** שבדרום:
שבהן החמה זורחת. כל היום:
המנונרות. חרושות הרבה לכך:
וזורעה קודם לפסח שבעים יום. שכבר מתחלת החמה לזרוח בקרן מזרחית צפונית וכשזורחת מושך העמוד מיד לדרום וכל היום היא זורחת לדרום:
סך ידו שמן ומכניס בסלת. וכך בודקה יפה שאם יש בה אבק מידבק בשמן:
קתני מיהא ושניה חורש ושונה. וזורעה ותפשוט מהא מתני' דבשניה נמי נרה:
ולייטעמיד. היכי תפשוט הא במתניתין לא קתני שונה וברייטא קתני שונה:
הא לא קשיא. מתניתין דקתני נרה שנה ראשונה ולא קתני (ושניה חורש) ושונה היינו שכבר היתה עבודה שנה ראשונה ועכשיו נוחה ליגדל יותר וברייטא דקתני חורש ושונה וזורעה היינו משום שלא היתה עבודה קודם שנה ראשונה אבל מתני' אם היתה עבודה לא ידענא אם חורש ושונה בשניה אם לא דהא לא קתני לא חורש ולא שונה ומאי הוי עלה:

מתניתין

אין מביאין: לא מבית הזבלים, ולא מבית השלחים, ולא מבית האילן, ואם הביא - בשר.

כיצד הוא עושה?
נרה - שנה ראשונה, ובשנה שניה - זורעה קודם לפסח שבעים יום, והיא עושה סולת מרובה.

כיצד בודק?
הגזבר מכניס ידו לתוכן עלה בה אבק - פסולה, עד שינפנה, ואם התליעה - פסולה.

גמרא

"כיצד עושה נרה - שנה ראשונה".

איבעיא לה:
היכי קאמר?
נרה - שנה ראשונה, ושניה - נרה וזורעה, או דלמא:
נרה - שנה ראשונה, ושניה - זורעה בלא נרה?

תא שמע:

דתניא:

"אמר רבי יוסי:

אף חיטי כרזיים וכפר אחים אלמלא סמוכות לירושלים היו מביאין מהן, לפי שאין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות והמנונרות לכה, שבהן חמה זורחת ומהן חמה שוקעת.

כיצד עושה?

נרה - שנה ראשונה, ושניה - חורש ושונה וזורעה קודם לפסח שבעים יום, כדי שתהא סמוכה לחמה, ועושה קנה - זרת, ושיבולת - זרתיים.

וקוצר,

ומעמר,

ודש,

וזורה,

ובורר,

וטוחן,

ומרקד,

ומביא אצל גזבר,

וגזבר מכניס ידו לתוכה: אם עלתה בה אבק - אומר לו חזור ונפה אותה שניה.

משום רבי נתן אמרו:

גזבר סך ידו שמן ומכניס לתוכה עד שמעלה כל אבקה.

קתני מיהת: "חורש ושונה".

ולטעמיד, מתניתין לא קתני שונה,

ברייטא קתני "שונה"!

רָס"י

נִיר חֲצִיָּה וְזוֹרַע חֲצִיָּה. כּגוֹן שְׁנֵרָה
 כּוֹלָה בְּשֵׁנָה רֵאשׁוֹנָה וְזוֹרַע חֲצִיָּה
 וּבִשְׁנֵי נִיר חֲצִיָּה וְזוֹרַע חֲצִיָּה מָה
 שֶׁנֶּר בְּשֵׁנָה רֵאשׁוֹנָה וּבִשְׁנָה
 שְׁלִישִׁית זוֹרַע מָה שֶׁנֶּר בְּשֵׁנָה וְנֶר
 מָה שְׁזוֹרַע בְּשֵׁנָה וְכֵן יַעֲשֶׂה מִכֵּאן
 וְאֵילָךְ בְּכָל שָׁנָה נֶר חֲצִיָּה וְזוֹרַע
 חֲצִיָּה וְתַפְשׁוּט מִינָה דְּבִשְׁנֵי
 זוֹרַעַת בְּלֹא נֶרָה וְהֵאֵי דֹאֵין זוֹרַעַת
 כּוֹלָה (בְּשֵׁנָה שְׁלִישִׁית) הֵיִינוּ לְפִי
 שֶׁאֵין כַּח בְּקִרְקַע לְהִזְרַע כּוֹלָה
 בְּכָל שָׁנָה:

כִּמִּין שְׁלֹשָׁה סֵאִין הֵיִתָּה. גְּדֵל
 בְּשֵׁנָה כְּשִׁיעוֹר שְׁצִרִיךְ לְקַצוֹר
 לְצוֹרֵךְ הָעוֹמֵר:
קֶרְנָא דֶּאֶרְעָא. חֲתִיכֵת שְׁדָה:

הָא לֹא קִשְׂיָא:

כָּאן - בְּעִבּוּדָה,

כָּאן - בְּשִׂאֵינָה עִבּוּדָה.

מָאֵי הוּוּ עֲלֵהּ?

תָּא שְׁמַע:

דִּתְנִיָּא:

"נֶר חֲצִיָּה וְזוֹרַע חֲצִיָּה,

נֶר חֲצִיָּה וְזוֹרַע חֲצִיָּה"

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

אֵין מְבִיאִין אֶת הָעוֹמֵר אֶלָּא מִן הַשְּׂדוֹת הַמְּוֹדְרָמוֹת שְׁבִאָרִץ יִשְׂרָאֵל,
 שְׁבִהֵן חֲמָה זוֹרְחֵת,
 וּמִהֵן חֲמָה שׁוֹקַעֵת.

תְּנִיָּא נְמִי הַכִּי:

"אָבָא שְׂאוּל אוֹמֵר:

עוֹמֵר הֵיָה בָּא מִבְּקַעַת בֵּית מִקְלָה,

בְּבֵת שְׁלֹשׁ סֵאִין הֵיִתָּה,

וְשָׂדֵה מְוֹדְרָמַת הֵיִתָּה, וְבָה חֲמָה זוֹרְחֵת, וּמִמֶּנָּה חֲמָה שׁוֹקַעֵת.

נֶר חֲצִיָּה וְזוֹרַע חֲצִיָּה,

נֶר חֲצִיָּה וְזוֹרַע חֲצִיָּה."

רַב חֲלַקְיָה בְּרַ טוֹבִי הֵוָה לִיה קֶרְנָא דֶּאֶרְעָא,

נֶר חֲצִיָּה וְזוֹרַע חֲצִיָּה,

נֶר חֲצִיָּה וְזוֹרַע חֲצִיָּה -

וְעִבּוּדָה עַל חֵד תְּרִי,

וּמְזוּבִין לְהוּוּ לְחִיטֵי לְסַמִּידָא.

6. פה, ב

כ"י

בעי רבי ירמיה. הא דקתני
 חיטין שהתליעו רובן פסולין:
ברוב חטה. שאינה פסולה עד
 שיתליע רוב כל חטה:
הקדישן. לצורך מנחות:
מהו שילקה עליהן משום
מקדיש בעל מום. דהכי אמר רבי
 במסכת תמורה (דף ו:)
 שהמקדיש בעלי מומין לוקה:
אלא לח. לפי שלח אינו יכול
 לגרר ממנו מה שהתליע כמו
 היבש:
הקדיש. לעצים שהתליעו:

"ואם התליעה - פסולה".

תנו רבנן:

**"סולת שהתליעה רובה - פסולה,
 וחיטין שהתליעו רובן - פסולות".**

בעי רבי ירמיה:

ברוב חטה,

או:

ברוב סאה?

תיקו.

בעי רבא:

הקדישן - מהו שילקה עליהן משום בעל מום?

כיון דפסיל כבעל מום דמי,

או דלמא:

אין בעל מום אלא בבהמה?

תיקו.

תנו ה"תם:

"כל עץ שנמצא בו תולעת פסול לגבי מזבח" (מידות ב, ה).

אמר שמואל:

לא שנו אלא: לח,

אבל יבש - גוררו, וכשר.

בעי רבא:

הקדישו - מהו שילקה עליו משום בעל מום?

כיון דפסול כבעל מום דמי,

או דלמא:

אין בעל מום אלא בבהמה?

תיקו.

7. פה, ב

רש"י

מתני'

ולא מן מה שנזרע ביניהם. מן הזיתים שנזרעו זרעים ביניהם לפי שהזרעים מכחישים לאילנות:

אנפקטן. מה שלא נתבשל יפה: אין מביאין מן הגרגרין. של זיתים שנפלו ונשרו במים ושהו בהם הרבה או שנכבשו או שנשלקו לפי שאין שומנם יפה יפה ענין אחר מן הגרגרים שנשרו אין מביאין מאותן זיתים שאין מוציאין שמנה אלא א"כ נשרו במים או שצריך לשולקן או לכובשן קודם שיוציאו שומנן:

גמ'

פולמוסטוס. שליח עובד כוכבים:

צור. הוא שכונת עיירות שבארץ ישראל:

עוזק. שחופר סביב הזית כעין טבעת כמו עיזקתא:

הפשיל כליו לאחוריו. כמו שכיר עני:

והיה מסקל. השליך האבנים מן הפרדס:

לקלסו. לשבחו על שקנה להם כל כך:

מתניתין

תקוע - אלפא לשמן.

אבא שאול אומר:

שניה לה - רגב בעבר הירדן.

כל הארצות היו פשרות, אלא מיפן היו מביאין.

אין מביאין: לא מבית הזבלים,

ולא מבית השלחים,

ולא מן מה שנזרע ביניהם.

ואם הביא - פשר.

אין מביאין אנפקטן⁵⁹²,

ואם הביא - פשר⁵⁹³.

אין מביאין: מן הגרגרין שנשרו במים,

ולא מן הכבשים,

ולא מן השלוקים.

ואם הביא - פסול.

גמרא

"וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה"⁵⁹⁴ (שמואל ב יד, ב).

מאי שנא תקועה?

אמר רבי יוחנן:

מתוך שרגילין בשמן זית - חכמה מצויה בהן.

תנו רבנן:

"וטובל בשמן רגלו"⁵⁹⁵ (דברים לג, כד) - זה חלקו של אשר שמושך שמו במעין.

אמרו פעם אחת נארכו להן אנשי לודקיא בשמן, מינו להן פולמוסטוס אחד,

אמרו לו: לך והבא לנו שמן במאה ריבוא.

הלך לירושלים,

אמרו לו: לך לצור - הלך לצור.

אמרו לו: לך לגוש חלב - הלך לגוש חלב.

אמרו לו: לך אצל פלוני לשדה הלז ומצאו שהיה עוזק תחת זיתיו,

אמר לו: יש לך שמן במאה ריבוא שאני צריך?

אמר לו: המתן לי עד שאסיים מלאכתי.

המתין עד שסיים מלאכתו,

לאחר שסיים מלאכתו: הפשיל כליו לאחוריו והיה מסקל ונא בדרך.

אמר לו: יש לך שמן במאה ריבוא?

במדומה אני ששחוק שחקו בי היהודים.

כיון שהגיע לעירו, הוציאה לו שפחתו קומקמום של חמין ורחץ בו ידיו ורגליו,

הוציאה לו ספל של זהב מליאה שמן וטבל בו ידיו ורגליו,

לקיים מה שנאמר: "וטובל בשמן רגלו".

לאחר שאכלו ושתו, מדד לו שמן במאה ריבוא,

אמר לו בלום אתה צריך ליותר?

אמר לו: הן, אלא שאין לי דמים.

אמר לו אם אתה רוצה ליקח קח, ואני אלה עמך ואטול דמיו.

מדד לו שמן בשמונה עשר ריבוא.

אמר: לא הניח אותו האיש לא סוס ולא פרד ולא גמל ולא חמור בארץ ישראל שלא שכרו.

⁵⁹² מסורת הש"ס, רשי כתי"י גורסים כאן ובגמרא: אנפקטון

⁵⁹³ רשי כתי"י ועוד גורסים כאן ובהמשך בגמרא: פסול

⁵⁹⁴ וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל ואל תסוכי שמן והיית פאשה זה ימים רבים מתאבלת

על מת

⁵⁹⁵ ולאשר אמר ברוך מננים אשר יהי רצוי אהיו וטבל בשמן רגלו

רַח"י

יש מתעשר ואין כל. שנוהג בעצמו כעשיר ואין לו כלום:
מתרושש. ויש נוהג כעני ויש לו הון רב כגון זה שהיה עשיר גדול והוא עושה עבודת שדהו בעצמו כמו עני:

בִּין שֶׁהֵגִיעַ לְעִירוֹ, יֵצְאוּ אַנְשֵׁי עִירוֹ לְקַלְסוֹ, אָמַר לָהֶם: לֹא לִי קַלְסוֹנִי אֲלֵא לְזֶה שֶׁבָּא עִמִּי שֶׁמֶדֶד לִי שֶׁמֶן בְּמִאָּה רִיבּוּא, וְהָרִי נוֹשֶׂה בִּי בְּשִׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה רִיבּוּא. לְקִיּוּם מָה שֶׁנֶּאֱמַר: "יֵשׁ מִתְעַשֵּׂר - וְאֵין כֹּל, מִתְרוֹשֵׁשׁ - וְהוֹן רַב" (משלי יג, ז).

8. פה, ב - פו, א

פ"י

מפני שהוא מוהל שרף. בעלמא
 ואינו שומן :
 לרבי שמעון דמטביל ב'י. הוי
 שמן ואם הביא פסול :
 סטכתא. שקורין בלשמ"א :
 תניא רבי יהודה [אומר]
 אנפיקינו. דתני במתני' היינו
 שמן זית וכו' :
 שמשיר את השיער. לפי שהוא
 בוסר ויש בו כח :

"אין מביאין: לא מבית הזבלים [ולא מבית השלחים, ולא מן מה שנזרע ביניהם.

ואם הביא - כָּשֶׁר.

אין מביאין אנפקטון⁵⁹⁶,

ואם הביא - כָּשֶׁר⁵⁹⁷].

והתניא:

"אין מביאין אנפקטון,

ואם הביא - פסול⁵⁹⁸,

מפני שהוא שרף!"

פו, א

אמר רב יוסף:

לא קשיא:

הא - רבי חייא,

הא - רבי שמעון בר רבי.

דרבי חייא זריק ליה,

ורבי שמעון בר רבי מטבל ביה⁵⁹⁹.

וסימניה: עשירים מקמצין.

"ששה חדשים בשמן המזר"⁶⁰⁰ (אסתר ב, יב).

מאי "שמן המזר"?

רב הונא בר חייא אמר:

סטכתא.

רבי ירמיה בר אבא אמר:

שמן זית - שלא הביא שלישי.

תניא נמי הכי⁶⁰¹

"רבי יהודה אומר:

אנפקטון - שמן זית שלא הביא שלישי".

למה סכין אותו?

שמנשיר את השיער,

ומצדן את הבשר.

⁵⁹⁶ מסורת הש"ס, רשי כתי"י גורסים כאן ובגמרא: אנפקטון

⁵⁹⁷ רשי כתי"י ועוד גורסים כאן ובהמשך בגמרא: פסול

⁵⁹⁸ בגירסת וילנא: (והתניא ואם הביא כשר)

⁵⁹⁹ גירסת וילנא: (ליה)

⁶⁰⁰ ובהגיע תר נערה ונערה לבוא אל המלך אחשורוש מקץ היות לה מדת הנשים שנים עשר חדש מי מן ימלאו ימי מרוקיהו ששה חדשים בשמן

המזר וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים

⁶⁰¹ מסורת הש"ס

9. פו, א

רש"י

של ריח רע. שמן שריחו רע:

"אין מביאין מן הגרגרין שנשרו במים, [ולא מן הכבשים, ולא מן השלוקים. ואם הביא - פסול]."

תנו רבנן:

"שמן זית: כבוש,

שלוק,

שרוי,

ושל שמרים,

ושל ריח רע - לא יביא.

ואם הביא - פסול."

בעי רבה:

הקדישו - מהו שילקה עליו משום בעל מום?

כיון דפסול - כבעל מום דמי,

או דלמא:

אין בעל מום אלא בכהמה?

תיקו.

10. פו, א

רש"י

מתני'
שלשה. לקיטות יש בזית שלוקטין אותו בשלש פעמים ובכל לקיטה יש בו שלשה שמנים:
הזית הראשון. זיתים שלקטן בראשונה:
מגורו בראש זית. מניחו להתבשל דנעשה גרגרין בראש הזית באילן. ענין אחר מלקטן בראש הזית בגובה שבאילן במקום שהזיתים קודמין להתבשל תחילה מפני שהחמה זורחת שם תדיר מ"ר ז"ל:
וכותש. אותן הגרגרים:
ונותן בתוך הסל. כדי שיוזב הצלול שבשמן מעצמו בלא דוחק חוץ לסל והפסולת והשמרים שבשמן נשאירין בסל:
זה היה שמן ראשון. שבליקוט ראשון:
חוזר ולוקח. מה שכתש הגרגרים שנשארו בסל טוענו בקורת בית הבד ומוציא שמנו מה שהוא יוצא עכשיו זהו שמן שני:
רבי יהודה אומר. לא היה טוענו בקורה לפי שהיה נטען ביתר והיו השמרים יוצאין ומתערבין בשמן אלא באבנים טוענו ומה שיוצא עכשיו זה היה שמן שני:
חזר וטחן. הגרגרים וטענן בקורה ומה שיוצא זה שמן שלישי:
מגורו בראש הגג. אותם זיתים אין מתבשלין כל צורכן באילן אלא שוטחן בראש הגג בחמה כדי לרככן כך שמעתי. ענין אחר מרבתינו ז"ל מגורו בראש הגג כלומר מלקט זיתים שבאמצע האילן שאינן בראש הזית כלומר אותן שיכול לעמוד בראש גג ונוטלן שאותן אין מתבשלין במהרה כמו אותן שבראש הזית והאי דאמר בראש הגג לסימנא קאמר:
הזית השלישי. לוקט זיתים התחתונות לפי שאין החמה זורחת עליהן תדיר אין מתבשלין יפה ומאחר בלקיטתן ומשום הכי עוטן בבית הבד מניחם במעטן עד שילקו שיתרכך קליפתן וישתנו מראההן ומנגבן בראש הגג שכשיהיו ביחד במעטן בדוחק יצא מהן מוהל ונושרו:
גמ'
מגורו תנן. שמניח הזית עד שנתבשלו הגרגרים כל צורכן:
או מגלגלו תנן. דהיינו נמי שמניחו באילן עד שנתבשלו יפה כגון ביצה מגולגלת (עוקצין פ"ב מ"ו):
שמן זית. דכתיב בקרא שמן זית זך כתיב (שמות כז):
מזיתו. שיהיו הזיתים באילן עד שיהיה בהן שמן:

מתניתין

שלשה זיתים הן
ובהן שלשה שלשה שמנים.
הזית הראשון - מגורו בראש הזית, וכותש, ונותן לתוך הסל.
רבי יהודה אומר: סביבות הסל - זה ראשון.
חזר וטוען בקורה.
רבי יהודה אומר: באבנים - זה שני.
חזר וטחן וטען - זה שלישי.
הראשון - למנורה,
והשאר - למנחות.
השני - מגורו בראש הגג, וכותש, ונותן לתוך הסל,
רבי יהודה אומר: סביבות הסל - זה ראשון.
טוען בקורה,
ורבי יהודה אומר: באבנים - זה שני.
חזר וטחן וטען - זה שלישי.
הראשון - למנורה,
והשאר - למנחות.
שלישי - עוטנו בבית הבד עד שילקה, ומעלהו ומנגבו בראש הגג, כותש, ונותן לתוך הסל,
רבי יהודה אומר: סביבות הסל - זה ראשון.
טוען בקורה,
רבי יהודה אומר: באבנים - זה שני.
חזר וטחן וטען - זה שלישי.
הראשון - למנורה,
והשאר - למנחות.
גמרא
איבעיא להו:
מגורו תנן
או:
מגלגלו תנן?
תא שמע:
דתנאי:
"שמן זית - מזיתו.
מבאן אמרו:
זית ראשון - מגלגלו בראש הזית, וכוונסו לבית הבד, וטוחנו בריחים, ונותנו בסליו.
שמן היוצא ממנו - זה היה ראשון.
טען בקורה, **שמן היוצא ממנו** - זה היה שני.
וחזר ופרק טחן וטען - זה היה שלישי.

כ"י

תמרה. כשעושים אותו גרוגרות:
רבי יהודה אומר לא היה טוחנו. לזית ראשון אלא כותשו:
כותש. דקתני במתני' מני ר' יהודה היא תוך הסל דקתני במתני' אתאן לרבנן דבריייתא ת"ק דר' יהודה:
האי תנא. דמתני' סבר לה כר' יהודה בחדא בכותש ופליג עליה בחדא בתוך הסל:

**הראשון - למנורה,
 והשאר - למנחות.**

וכן זית שני,

**וזית שלישי - עוטנו בבית הבד עד שילקה,
 ומעלה לראש הגג ועושה אותו כמין תמרה - עד שיזובו מימיו,
 וכנסו לבית הבד,
 וטחנו בריחים,
 ונתנו בסליו, ושמן היוצא ממנו - זה היה ראשון,
 טען בקורה, שמן היוצא ממנו - זה היה שני.
 פרק חזר וטחן וטען - זה היה שלישי.**

**הראשון - למנורה,
 והשאר - למנחות.**

רבי יהודה אומר:

**לא היה טוחנו בריחים - אלא כותשו במכתשת,
 ולא היה טען בקורה - אלא באבנים,
 ולא היה נתנו בסליו - אלא לתוך סביבות הסל."**

הא גופא קשיא:

**"כותש" - מני? רבי יהודה היא.
 "תוך הסל" - אתאן לרבנן!**

האי תנא סבר לה כותיה בחדא, ופליג עליה בחדא.

11. פו, א-ב

רס"י

מתני'

השני שבזית ראשון הראשון
שבזית שני שוין. ואע"ג דשני
שבראשון וראשון שבשני שוין
למנחות אפ"ה לא אתי בשני
שבראשון למנורה דהא אמרינן
בגמ' דלמנורה בעינן כתית ולא
היה כתית אלא ראשון שבכל זית
(דמתני' דכותש ר"י היא):

גמ'

שוין. בתמיה דקתני השני
שבראשון והראשון שבשני שוין
והא אמרת ראשון למנורה
והשאר למנחות דהשני
שבראשון אין ראוי למנורה
וראשון שבשני ראוי למנורה
והיכי הוי שוין:
למנחות. שאם רוצה ליתן
הראשון שבשני למנחות הרי הוא
כשני שבראשון:

מתניתין

הראשון שבראשון - אין למעלה הימנו.

השני שבראשון,

והראשון שבשני - שוין.

השלישי שבראשון,

והשני שבשני,

והראשון שבשלישי - שוין.

השלישי שבשני,

והשני שבשלישי - שוין.

השלישי שבשלישי - אין למטה הימנו.

אף כל המנחות היו בדין שיטענו שמן זית זך,

מה מנורה שאינה לאכילה טעונה שמן זית זך,

מנחות שהן לאכילה אינו דין שיטענו שמן זית זך?!

תלמוד לומר: "זך כתית למאור"⁶⁰² (שמות כו, כ) - ואין זך כתית למנחות.

גמרא

פו, ב

"שוין" - והא אמרת: "ראשון למנורה והשאר למנחות"!!

אמר רב נחמן בר יצחק:

מאי "שוין"?

שוין למנחות.

⁶⁰² ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד

12. פו, ב

רפ"י

יכול יהא כתיב זך פסול למנחות. הואיל וכתוב ביה למאור: **אם כן**. הואיל וכשר נמי למנחות: **מה תלמוד לומר**. זך וכתוב למאור: **מפני החיסכון**. לא בעינן זך וכתוב למנחות כמו לנרות דהכי נמי כשרות אפילו אינו וכתוב לפי שהמנחות הן מרובות וצריכות שמן הרבה ואילו היה צריך לחזור במנחות נמי אחר זך וכתוב כמו למנורה היו מפסידים שהיו לוקחין אותו ביוקר: **שלחן בצפון ומנורה בדרום**. והמזבח ביתים לידע שלא לאורה אני צריך: **שקופים**. מבפנים שהמשקופין של חלונות היינו צר שבחלון היו מבפנים והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ להוציא אורה לעולם: **ממנה היה מדליק**. האחרות ובה היה מסיים כדתנן (תמיד דף לג.) בא ומצא שתי נרות מזרחיות דולקים שמנורה היתה עומדת מזרח ומערב מכבה האחת שבצד מזרח ומדשנה ומניח האחת שבצד אותה שבמזרח הוא נר מערבי ומניחה דולקת עד לערב ומדליק האחרות שכבו בשחר ומטיבו וזורק מה שנשאר מן השמן ומן הפתילה לחוץ ונותן בה שמן ופתילה ומדליקה כדי לקיים בה מצות הדלקה ומסיים בה הדלקה שהיה מדליקה בתר כל הנרות:

"אף כל המנחות היו בדין שיטענו שמן זית זך, מה מנורה שאינה לאכילה טעונה שמן זית זך, מנחות שהן לאכילה אינו דין שיטענו שמן זית זך?!" תלמוד לומר: "זך כתיב למאור"⁶⁰³ (שמות כו, ב) - ואין זך כתיב למנחות."

תנו רבנן:

"זך" (שמות כו, ב) - אין זך אלא נקי.

רבי יהודה אומר:

"כתיב" - אין כתיב אלא כתוש.

יכול יהא זך כתיב - פסול למנחות?

תלמוד לומר: "ועשרון סולת בלול בשמן כתיב"⁶⁰⁴ (שמות כט, מ) -

אם בן מה תלמוד לומר: "למאור"?

אלא מפני החיסכון."

מאי "חיסכון"?

אמר רבי אלעזר:

התורה חסה על ממונן של ישראל.

"צו את בני ישראל ויקחו אליה שמן זית זך"⁶⁰⁵ (ויקרא כד, ב).

אמר רבי שמואל בר נחמני:

"אליה" - ולא לי,

לא לאורה אני צריך.

שלחן - בצפון, ומנורה - בדרום⁶⁰⁶ (שמות כו, לה).

אמר רבי זריקא אמר רבי אלעזר:

לא לאכילה אני צריך,

ולא לאורה אני צריך.

"ויעש לבית חלוני שקופים אטומים" (מלכים א ו, ד).

תנא:

"שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ⁶⁰⁷ - לא לאורה אני צריך."

"מחוץ לפרקת העדות באהל מועד" (ויקרא כד, ג) -

עדות הוא לכל באי עולם: שהשכינה שורה בישראל.

ואם תאמר: לאורה אני צריך,

והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו!

אלא עדות הוא לכל באי עולם: שהשכינה שורה בישראל."

מאי עדותה?

אמר רבא:

זה נר מערבי שנותנין בה שמן כנגד חברותיה,

וממנה היה מדליק,

ובה היה מסיים.

⁶⁰³ ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליה שמן זית זך כתיב למאור להעלת נר תמיד

⁶⁰⁴ ועשרון סולת בלול בשמן כתיב רבע ההין ונסף רביעת ההין וזו לכבש האהד

⁶⁰⁵ צו את בני ישראל ויקחו אליה שמן זית זך כתיב למאור להעלת נר תמיד

⁶⁰⁶ ושמת את השלחן מחוץ לפרקת ואת המנורה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון

⁶⁰⁷ ויש שגרסו שיטה מקובצת ועוד: שקופין מבחוץ ואטומים מבפנים

13. פו, ב - פז, א

רס"י

מתני'
הלסטיון. שנתבשלו הענבים
 בחמה יותר מדאי:
מעושן. כשהיו הענבים מרים היו
 מעשנין אותן כדי למתקן או
 מבשלין אותן:
לא מתוק. כשהוא מתוק מחמת
 עצמו כדמפרש בגמ' ענין אחר
 תירוש שלא עברו עליו ארבעים
 יום:
מן הדליות. שקורין טרייל"ש
 לפי שאין יינו יפה:
אלא מן הרגליות. יין שגדל
 בגפנים נמוכים שהוא יפה:
העבודים. מפרש בגמ':
לא היו כונסין אותו בחצבין
גדולים. לפי שכשהיו מסתפקין
 ממנו על יד היו החצובין
 מתרוקנים ומתקלקל היין:
כדי שיהא ריחו נודף. שכשהיא
 חסירה קימעא היין נודף יותר
 מכשהיא מליאה:
קמחים. שקוייני"ש:
כיצד בודק. לידע אם היין יפה:
גזבר יושב וקנה בידו. ורואה
 כשהו מוציא היין מן נקב
 החבית:
זרק הגיר. שהתחיל לצאת אותו
 לבן שתחת היין שצף על
 השמרים:
הקיש. הגזבר על גבי הכד
 וסותם זה מיד וזה היה סימנו
 שלא היה רוצה לדבר כל זמן
 שמוציאין היין:
שנאמר תמימים יהיו לכם. ואם
 היו בו קמחים הוי כבעל מוס:

גמ'
כרוך ותני. אין מביאין הליסטיון
 לפי שאין מביאין לא מתוק וכו'
 ואם הביא פסול:
רב אשי אמר. לא תכרוך
 הליסטיון כשר דהויא חוליא
 דשמשא ולא מאיס אבל מתוק
 מחמת הפירי מאיס והיינו
 דקתני פסול:

מתניתין

מאין היו מביאין את היין?
 קדוחים,
 ועטולין - אלפא ליון.
 שניה להן - בית רימה,
 ובית לבן בהר,
 וכפר סיגנא בבקעה.
 כל ארצות היו בשרות, אלא מיכן היו מביאין.
 אין מביאין: לא מבית הזבלים,
 ולא מבית השלחים,
 ולא ממה שנזרע ביניהן.
 ואם הביא - בשר.
 אין מביאין הליסטיון, ואם הביא - בשר.
 אין מביאין יטון,
 דברי רבי,
 וחכמים מכשירין.
 אין מביאין: לא מתוק,
 ולא מעושן,
 ולא מבושל,
 ואם הביא - פסול.

ואין מביאין מן הדליות, אלא: מן הרגליות.

ומן הכרמים העבודין,

ולא כונסין אותו בחצבין גדולים - אלא בחביות קטנות

ואינו ממלא את החבית עד פיה,
 כדי שיהא ריחו נודף.
 אינו מביא מפיה מפני הקמחין,
 ולא משוליה - מפני השמרים,
 אלא מביא משלישה מאמצעה.

פז, א

כיצד הוא בודק?
 הגזבר יושב והקנה בידו.
 זרק הגיר - הקיש בקנה.
 רבי יוסי ברבי יהודה אומר:
 שיש בו קמחין - פסול,
 שנאמר: "תמימים יהיו לכם."

608 (במדבר כח, יט-כ),
 "תמימים יהיו לכם ונסמיהם" 609 (במדבר כח, לא).

גמרא

"אין מביאין לא מתוק ולא מבושל ולא מעושן, ואם הביא - פסול".

והא קתני רישא: "אין מביאין את הליסטיון, ואם הביא - בשר!"

אמר רבינא:

כרוך ותני.

רב אשי אמר:

חוליא דשימשא - לא מאיס,

חוליא דפירא - מאיס.

608 **יט** והקרבנתם אשה עלה ליהוזה פדים בני בקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים בני שנה תמימים יהיו לכם. **כ** ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים לפי ושני עשרונים לאיל תעשו

609 **מלבד** עלת התמיד ומנחתו תעשו תמימים יהיו לכם ונסמיהם

14. פז"א

רש"י

מאן שמעת ליה דאמר לא יביא רבי. דקתני במתניתין דברי רבי והא ברייתא דקתני לא יביא [ע"כ רבין] וקתני (בהא ברייתא) אם הביא כשר והיכי מ"ל ה"נ פסול:

היינו טעמא. שאין מביא יין דכתיב אל תרא יין כי יתאדם דלא הוה חשוב יין אלא אדום ושנה ראשונה יש בו עיקר אדמומית טפי לא ולא משום דלכבש דמי יין:

"אין מביאין יין,

דברי רבי.

וחכמים מכשירין".

אמר חזקיה:

מאי טעמא דרבי?

אמר קרא: "לכבש יין"⁶¹⁰ (במדבר כח, יד) - מה כבש בן שנתו, אף יין בן שנתו.

אי מה כבש בן שתי שנים - פסול,

אף יין בן שתי שנים - פסול??

וכי תימא: הכי נמי,

והתניא:

"יין בן שתי שנים לא יביא, ואם הביא - כָּשֵׁר!"

מאן שמעת ליה דאמר: "לא יביא"? רבי, וקאמר: "אם הביא - כָּשֵׁר!"

אלא אמר רבא:

היינו טעמא דרבי,

דקתיב: "אל תרא יין כי יתאדם"⁶¹¹ (משלי כג, לא).

⁶¹⁰ ונסמיהם חצי ההין והנה לפי ושלישת ההין לאיל ודביעת ההין לכבש יין זאת עלת חדש בהדשו להדשי השנה

⁶¹¹ אל תרא יין כי יתאדם כי יתן פסול עינו ויתחלק במישורים

15. פז, א

רפ"י

העבודים. חפורים פעמיים :
רפיק ליה טפי ריפקא. שחפרו פעמיים :
ודרי מיא על חד תרין. שהיה יכול למוזגו במים כפליים מיין אחר דיין דעלמא דרי על חד תלתא וזהו מקבל על חד ששה והיינו על חד תרין דיין אחר :
כדיות לודיות בינוניות. כדים בינוניים של לוד :
אין מניחין את הכדים שתים. זו על גב זו :

"אין מביאין לא מן הדליות, אלא: מן הרגליות, ומן הברמים העבודין".

תנא:

"ברמים העבודים פעמים בשנה".

רב יוסף הוה ליה קרנא דפרדיסא, דרפיק ביה טפי ריפקא, ועבר חמרא דדרי מיא על חד תרין.

"לא היו נוהגין אותן בחצבין גדולים".

תנא:

"קביות כדיות לודיות ובינוניות, אין מניחין אותן שתים אלא אחת אחת".

"ביצד בודק גזבר יושב וקנה בידו זרק הגיר הקיש בקנה".

תנא:

"זרק הגיר של שמרים, גזבר הקיש בקנה".

ולימא ליה מימר!

מסייע ליה לרבי יוחנן,
 דאמר רבי יוחנן:
 כשם שהדיבור יפה לבשמים,
 כך דיבור רע לין.

"רבי יוסי בר רבי יהודה אומר: שיש בו קמחין - פסול".

בעי רבי יוחנן:

הקדישו מהו שילקה עליו משום בעל מום?
 כיון דפסול כבעל מום דמי,
 או דלמא:
 אין בעל מום אלא בבקמה?

תיקו.

16. פז, א

רש"י

שגובהו כרחבן. שהיו רחבים
 מרוב שמנות כמו שגבוהים
 והיינו כר נרחב:
שומרים. מלאכים:
תמיד לא יחשו. מאי אמרי הנך
 שומרים:
ומעיקרא. קודם שחרב:
הוּו אמרי כי בחר ה' בציון. אף
 לעתיד לבא עתידים המלאכים
 להיות שומרים ולומר כי בחר ה'
 בציון:

תנו רבנן:
"אלים - ממואב,
בבשים - מחברון,
עגלים - משרון,
גוזלות - מהר המלך.
רבי יהודה אומר:
מביאין בבשים שגבהו כרחבן".

אמר רבא בר רב שילא:
 מאי טעמא דרבי יהודה?
 דכתיב: **"ירעה מקנה ביום ההוא פר נרחב"**⁶¹² (ישעיה ל, ג).

כתיב: **"על חומותיה וירושלים הפקדתי שומרים: כל היום וכל הלילה,**
תמיד לא יחשו המזמירים את ה',
אל דמי לכם" (ישעיה סב, ו).

מאי אמרי?

הכי אמר רבא בר רב שילא:
"אתה תקום תרחם ציון"⁶¹³ (תהילים קב, יד).

רב נחמן בר יצחק אמר: **"בונה ירושלים ה'"**⁶¹⁴ (תהילים קמז, ב).

ומעיקרא מאי הוּו אמרי?

אמר רבא בר רב שילא:
"כי בחר ה' בציון אנה למושב לו" (תהילים קלב, ג).

הדרן עלה כל קרבנות הצבור

⁶¹² ונתן מטר וזרע אשר תזרע את האדמה ולחם תבואת האדמה והיה דשן ושמן ירעה מקנה ביום ההוא פר נרחב
⁶¹³ אתה תקום תרחם ציון מי עת להננה מי בא מועד
⁶¹⁴ בונה ירושלים יהיה נדחי ישראל ימנס